

UNIVERSITETET I OSLO

SMAKEBITFORELESNING H23

Fransk uttale – en introduksjon (det er ikke så vanskelig som du tror)

Kathrine Asla Østby, førsteamanuensis i fransk språk

1

Mål med smakebitforelesningen

- Se hvordan en forelesning ved universitetet kan foregå
- Få en kort innføring i fonetikk og fonologi
- Gå gjennom noen av hovedforskjellene mellom det fransk og det norske lydsystemet

UNIVERSITETET
I OSLO

Side 2

2

Hva er fonetikk og fonologi?

- Etymologi: til gresk *phone* 'lyd, stemme'
- Synonym: *lydlære*
- Fonetikk og fonologi er studiet av språklyder og deres funksjon. Man kan studere
 - enkeltlyder (f.eks. hvordan man uttaler [a, m, f])
 - lydsystemer (f.eks. at [m] og [r] er to forskjellige fonemer (=lydkategorier) både i norsk og i fransk, men at rulle-r og skarpe-r ikke er det)
 - trykk, intonasjon osv.
 - et enkeltspråk, flere enkeltspråk eller språk generelt
- Det å kunne litt fonetikk og fonologi, kan hjelpe deg til å mestre uttalen på et fremmedspråk bedre.

Spørsmål:

Er det viktig å mestre, eller å ha "riktig" uttale på et gitt språk?

Hvorfor, hvorfor ikke?

- **Kommunikasjon:** Det er nyttig å kunne gjøre seg forstått (og å forstå).
- **Presentasjon:** Hvordan man snakker, påvirker tilhørernes forestillinger og holdninger.

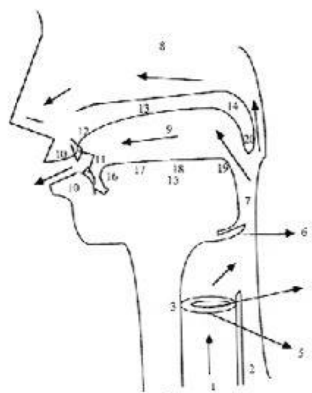
Mini-forsøk

- Synes du at personen du hører snakker godt norsk? Hvorfor/hvorfor ikke (gi eks.)?
- Tror du denne persons morsmål er norsk? Hvorfor/hvorfor ikke (gi eks.)?
- Hvis du tror denne personen har et annet morsmål enn norsk, hva tror du det er? Hvorfor (gi eks.)?

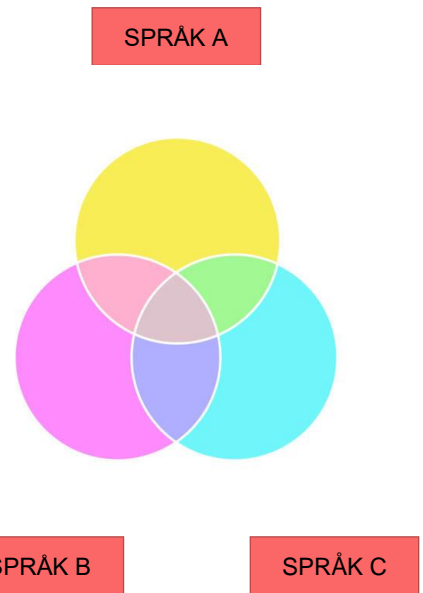
Språklyder – hvordan dannes de?

- Språklyder dannes ved hjelp av taleorganene.
- Luft strømmer ut fra lungene og passerer gjennom strupe, svelg, munn- og nesehule.
- Ved å bruke taleorganene på ulike måter, lager vi ulike språklyder
 - stemmebåndene vibrerer eller ikke, f.eks. [f] vs. [v]
 - ganeseilet er hevet eller senket, [b] vs. [m]
 - varierende artikulasjon
 - stor eller liten avstand mellom gane og tunge, f.eks. [i] vs. [a]
 - innsnevring eller blokkering av luftstrømmen med leppe+leppe, leppe+tenner, tunge+gane osv, f.eks. [m] vs. [f] vs. [k]

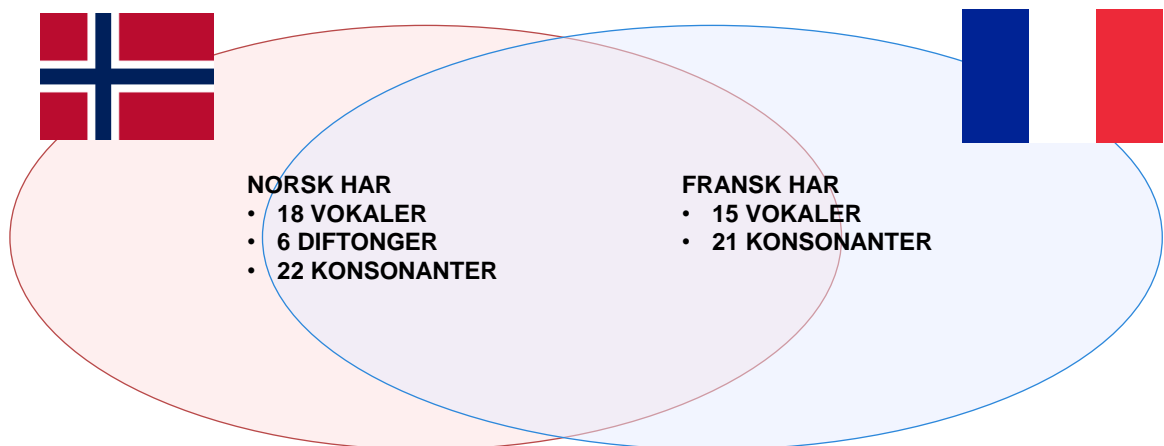
Språklyder og lydsystemer

- Antallet språklyder i all verdens språk er begrenset.
- Hvilke språklyder hvert enkelt språk består av, varierer. Ikke noe enkeltspråk bruker alle språklydene som finnes.
- For hvert enkeltspråk kan man liste opp og systematisere hvilke språklyder det bruker – dets lydinventar.
- Slik kan man sammenligne ulike språk og se hvilke lyder de har til felles, og hvilke lyder som er særegne for hvert av språkene.
- Når man lærer seg et fremmedspråk, er det de lydene man ikke har i sitt eget språk, men som er særegne for fremmedspråket, som er utfordrende – og som det derfor er viktig å fokusere ekstra på.

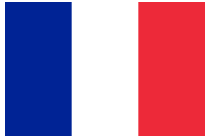
7

Det norske vs. det fransk lydsystemet

8

Det norske vs. det fransk lydsystemet - konsonanter

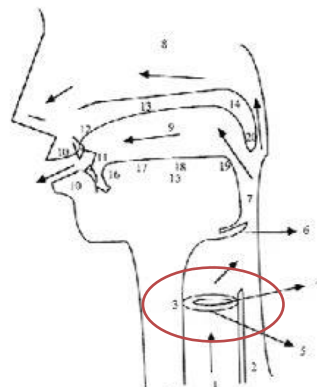
Son	Exemple	Graphies possibles
p	page	appeler, abs ent , trop épais (liaison)
b	bras	abbé
t	tête	attendre, th é , se pt , ving t -et-un, grand ami (liaison), petit ami (liaison)
d	danse	additionner
k	carte	coq, accorder, quai, kaki, acquérir, ticket, orchestre
g	gare	guerre, aggraver, se conde , gh etto , long hiver (liaison)
m	mot	immense
n	noir	annuler, condamner, un animal (liaison)
ɲ	ligne	manière
ŋ	camping	-
f	fleur	affaire, philosophie
v	vert	wagon
s	sac	asseoir, ce, cité, cygne, garçon, science, attention, soixante, asthme
z	zèbre	rose, deuxième, razzia, les enfants (liaison), six enfants (liaison)
ʃ	chat	schéma, short, fascisme
ʒ	jupe	agile, manger
ʁ	rare	arroser, rhume, dernier étage (liaison)
l	lac	aller
ɥ	nuît	-
j	pied	oeil, fille, paille, yeux, aîeux, Lyon
w	oiseau	kiwi, ou, wallon, lointain, poêle, pourquoi, croît, asseoir (la graphie -oi- correspond à [wa])

Disse språklidene har vi ikke i norsk, og er de dere må lære å uttale.

Unorske lyder i det fransk lydsystemet - konsonanter

- [z, ʒ] er stemte franske konsonanter som norsk ikke har.
- Disse inngår i konsonantpar med to ustemte konsonanter vi også har på norsk, [s, ʃ].
 - [s] vs. [z] : eks. fr. 'soleil' vs. 'rose' (no. kun 'sol')
 - [ʃ] vs. [ʒ] : eks. fr. 'cher' vs. 'jupe' (no. kun 'skip')
- Uttaleøvelser
 - poisson [pwasõ] vs. poison [pwazõ]
 - choix [ʃwa] vs. joie [ʒwa]

- stemt lyd: stemmeleppene vibrerer
- ustemt lyd: stemmeleppene er i ro/vibrerer ikke

Det norske vs. det fransk lydsystemet - vokaler

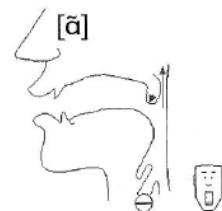
Son	Exemple	Autres graphèmes possibles
i	dix	style, île, naïf, meeting
e	nez	clé, fée, danser, clef, pied, mes, messieurs, et, quai
ɛ	mettre	mère, fête, neige, Noël jersey, mais, chaîne, balayer, mer, es, est, jouet, jouais, jouait, près
a	sac	là, femme, violemment
y	bulle	sûr, eu, eut, eûmes, aiguë
ø	bleu	deux, creuse, vœu, jeûner
œ	fleur	coeur, cueillir, œil (+ mots anglais: flirt, nurse, etc.)
ə	le	monsieur, faisait
u	joue	goûter, où, saoul, août, football
o	beau	mot, maux, diplôme, show, Saône
ɔ	pomme	Paul, alcool, yacht, maximum
ɑ	pâte	ras
ɛ̃	fin	impossible, syntaxe, tympan, pain, faim, plein, Reims, vin, examen, chien, moyen, européen (-en précédé de i/y/é)
ɑ̃	banc	champ, vent, empoisonner, faon, Jean, patient,
õ	bon	bon, plombier
œ̃	brun	parfum, jeun

Disse språklydene har vi ikke i norsk, og er de dere må lære å uttale.

Unorske lyder i det fransk lydsystemet - vokaler

- Nasale lyder dannes ved at luft passerer ut gjennom nesen (evt. også munnen).
- Fransk, som norsk, har nasale konsonanter, f.eks. [m].
- Fransk har også nasale vokaler (triks: husk ganeseilets posisjon ved uttale av [m]).
 - [ɛ̃] vs. [ẽ] : eks. 'vert' vs. 'vin'
 - [õ] vs. [õ] : eks. 'veau' vs. 'vont'
 - [ã] vs. [ã] : eks. 'va' vs. 'vent'
- Uttaleøvelse
 - un bon vin blanc* [ɛ̃bõvẽblã]

Det norske vs. det fransk lydsystemet – prosodi

- Samletermen *prosodi* omfatter uttaleelementer som er større enn enkeltlyder, som trykk og intonasjon.
- Også her bør innlærere fokusere på det som er nytt og/eller annerledes på fransk enn på norsk.
- *Kokken virker svært skuffet over resultatet* vs. *Le chef semble très déçu du résultat*

Trykkplassering i ord

- Norsk har varierende og av og til valgfri trykkplassering, eks. *skuffet*, *resultatet*
- På fransk faller trykket alltid på den siste stavelsen i et ord, eks. *déçu*, *résultat*

Trykkplassering i setninger

- På norsk får hvert ord i setningen trykk (med noen unntak), eks. *Kokken virker svært skuffet over resultatet*.
- På fransk får bare enkelte ord i setningen trykk, nemlig det siste ordet før pause, eks. *Le chef semble très déçu du résultat*.

Det norske vs. det fransk lydsystemet – prosodi

- Samletermen *prosodi* omfatter uttaleelementer som er større enn enkeltlyder, som trykk og intonasjon.
- Også her bør innlærere fokusere på det som er nytt og/eller annerledes på fransk enn på norsk.
- *Kokken er svært skuffet over resultatet* vs. *Le chef est très déçu du résultat*

Intonasjon/setningsmelodi

- Både på norsk og på fransk har man stigende intonasjon i spørsmål, eks. *Tu est déçu ? / Er du skuffa?*
- På fransk har man alltid synkende intonasjon i ikke-spørrende setninger, mens man på norsk også kan ha stigende melodi, eks. *Je suis déçu.* vs. *Jeg er skuffa.*

Konklusjon: Det er ikke så vanskelig å høres fransk ut

Som norsktalende må du lære deg

- de stemte konsonantene [z] og [ʒ] (og skille fra [s] og [ʃ])
- de nasale vokalene [ɔ̃], [ɑ̃] og [ɛ̃]
- prosodien: trykk på siste stavelse og aldri stigende intonasjon i fortellende setninger

[ɔ̃]

[ɑ̃]

[ʒ]

[ʃ]

Longtemps, je me suis couché de bonne heure.

